

קריאת הגט ע"י עדי המסירה (גיטין יט)

גליון 381

בדף יט: אמר רבינא אמר לי אמימר הכי אמר מרימר משמיה דרב דימי הני בי תרי דיהיב גיטא קמייהו צריכי למיקרייה. מיתיבי ה"ז גיטך ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת, ולא כל הימנו לאוסרה, ואי אמרת צריכי למיקרייה, בתר דקרייה מי מצי אמר לה הכי, לא צריכא דבתר דקרייה עייליה לבי ידיה ואפקיה, מהו דתימא חלופי חלפיה קמ"ל.

חידש רבינא בשם רב דימי שעדי המסירה צריכים לקרוא את הגט לפני שרואים את המסירה. והקשו עליו מברייטא דמשמע דא"צ שיקראו, ודחו דשם איירי שקראו, רק שהבעל לקח את הגט חזרה, ויש צד לומר שהחליף את הגט בשטר אחר ולבסוף נתן לה השטר האחר, קמ"ל דלא חיישינן לכך.

וכתבו בתוס' (בד"ה צריכי למיקרייה) קודם נתינה איירי וכו' ואי לא קרייה נראה דלא הוי גט. והיינו דנתינת הגט בלי שקראו אותה לפני הנתינה פסולה.

אלא שהקשו ממשנה לקמן, כתב גט לאיש ושובר לאשה, וטעה ונתן וכו' ולאחר זמן יוצא מתחת ידי האיש ושובר מיד האשה תצא מזה ומזה. ודייק עליה בהאשה רבה מאי הוה לה למעבד (דלכאורה היה אונס) ומשני איבעי לה לאקרויי גיטא (ולכן יש פשיעה מצידה) והשתא אי לא קרייה אפי' לא הוחלפה אינה מגורשת. שם מבואר שאינה מגורשת כי התברר שלא קיבלה הגט בכלל, והרי אם מדובר שלא קראו את הגט, הרי ב"כ אינה מגורשת גם אם היתה מקבלת את הגט.

ותירצו וז"ל דנהי דאסורה לינשא בדלא קרייה מ"מ אם נשאת לא תצא, עכ"ל. חידשו התוס' דפסול זה הוא רק לכתחילה אבל בדיעבד אם נישאת, הגט כשר ולא תצא.

אי נמי התם בעייליה לבי ידיה וכו', והיינו דאיירי שם שקראו את הגט לפני הנתינה, וקנסו אותה על שלא קראה את הגט אחר הנתינה. ולפי תירוץ זה יוצא שבאמת בלא קראו מתחילה הגט פסול לגמרי.

ובהמשך הגמ', ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני. אשתכח מזוזתא. אמר רב נחמן מזוזתא ביני דני לא שכיחא (ולכן אינה מגורשת, דע"כ זרק לה מזוזה ולא גט, דאין רגילות שתהא מונחת שם מזוזה). וה"מ דאשתכח חדא (מזוזה) אבל ב' ג', מדהא הואי הא נמי הואי, וגיטא אימור עכברים שקלוה.

וגם כאן צריך להבין, במאי עסקינן. אם קראו את הגט למה לחשוש שזרק לה מזוזה, ואם לא קראו, הרי הוא בין כך פסול.

וכתב בחי' הר"ן וז"ל מזוזתא ביני דני לא שכיחא, פי' בדעייליה לבי ידיה עסקינן, ואי לאו דמזוזתא ביני דני לא שכיחא לא חיישינן דחלופי חלפיה אבל כיון דלא שכיחא אינה מגורשת כלל, עכ"ל. והיינו דע"כ איירי שקראו את הגט אלא שלקח אותו הבעל, ויש חשש שמא החליף אותו ונתן שטר אחר בין החביות. והיות ולא שכיח שם מזוזה, ומצאו שם מזוזה ע"כ נתן שם מזוזה ובוודאי לא נתן לה גט. ויוצא דאע"פ דבעלמא לא חיישינן שהחליף אבל כאן בהכרח אמרינן שהחליף כי לא מצוי שיש מזוזה בין החביות.

ועוד תירץ הר"ן וז"ל אי נמי בדלא קרייה עסקינן, ואי לא אשתכח מזוזתא מגורשת ואינה מגורשת. והשתא דאשתכח מזוזתא אין חוששין לה. וכי אשתכח תרי אמרינן אימור עכברים שקלוה לגיטא ומגורשת ואינה מגורשת כיון דאמר לה הרי זה גיטך, וכן דעת הרמב"ם ז"ל, עכ"ל.

נחלקו שני התירוצים בר"ן, דלתירוצי הראשון ע"כ שקראו הגט מקודם, אחרת הגט פסול. אבל לתירוצי השני גם אם לא קראו, הוי גט מספק.

והנה לעיל בגמ' איתא, אמר שמואל נתן לה נייר חלק ואמר לה ה"ז גיטיך מגורשת, חיישינן שמא במי מילין כתבו. ומבואר בהמשך הגמ' דבדקינן לה במיא דנרא, אי פליט פליט ואי לא פליט לאו כלום הוא. וכי פליט מאי הוי, השתא הוא דפליט (ואולי לא היה נראה בשעה שנתן לה), שמואל נמי חיישינן קאמר.

והקשו בתוס' (בד"ה טעמא דאיכא כתב וכו') וא"ת והיכי ס"ד דמגורשת ודאי קאמר, כיון דנראה שהוא נייר חלק. וי"ל כיון דאמר ה"ז גיטך בדבר מועט מהימנין לבעל כי היכי דאמרינן בעל שאמר גירשתי אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה. א"נ דאיירי דקרייה בי תרי מעיקרא ועייליה לבי ידיה ואפקיה דלא חיישינן דילמא חלפה, דנייר חלק דקאמר שמואל לא בשעת נתינה ראו שהוא נייר חלק וכו' אלא שעה אחת אחר נתינה וכו'. תוס' הקשו דאם היה הנייר נראה חלק בשעת הנתינה איך ס"ד דיועיל. ותירצו שלא ראו שהיה חלק בשעת הנתינה ממש אלא אח"כ. והבעל נאמן שהיה הכתב ניכר בשעת הנתינה. ובתירוץ השני תירצו שקראו הגט קודם לנתינה ועייליה לבי ידיה כמו שמבואר בהמשך הגמ', והיות וראו שהיה כתוב לא חוששין שכבר נבלע ונעלם בשעת הנתינה.

מבואר בתוס' בתירוץ השני שקראו הגט מקודם אבל בתירוץ הראשון מבואר שלא קראו מקודם, ואעפ"כ סד"א דהוי גט ודאי. וביאר המהרש"א וז"ל ולפי תירוצם קמא לא איירי באקרייה בי תרי, צ"ל דלא סבירא ליה כהני אמוראי דלקמן דס"ל דצריכין למקרייה.

חידש המהרש"א דלפי התירוץ הראשון של תוס' יש מחלוקת בגמ' אי בעינן לקרוא הגט לפני הנתינה. והנה בהא דהקשו בגמ' מהרי זה גיטך וכו' ואמר שטר פסים הוא, הקשה הר"ן למה לא תירצו דמדובר שהיו עדי חתימה. ותירץ דע"כ איירי שם בעדי מסירה ובלי עדי חתימה (עיי"ש). חזינן דלמד הר"ן שאם יש עדי חתימה, לא בעינן לקרוא את הגט לפני המסירה.

ולפי"ז אפשר להעמיד את הדין של נייר חלק באופן שיש חתימות על הגט (שנתגלו אח"כ כשבדקו אותו במיא דנרא, וממילא לא היה צורך לקרוא אותו לפני שמסר לה).

ובאמת, ברש"י כתב (בד"ה הני בי תרי) עדי מסירה. ודייק בארזא דבי רב דרש"י ס"ל דדוקא במגרש עפ"י עדי מסירה בעינן דקראו העדים הגט דאל"ה אינם יכולים להיעשות עדים על הגט. וכן כתב להדיא בים שלמה (סי' יח) דלר"ף ולרמב"ם דסברי עדי חתימה כרתי כמו עדי מסירה (שהרי נחלקו הראשונים בהא דקי"ל כר"א דעדי מסירה כרתי האם בעינן דוקא ע"מ או שגם עדי חתימה כרתי ואכמ"ל) הגט כשר בדיעבד אם לא קראו אבל לפי שיטת התוס' (דף ד) דלעולם בעינן עדי מסירה אם לא קראו הגט לא מהני הגט כלל. והנה בתוס' כתבו (בסוף ד"ה צריכי למיקרייה) דפשיטא דאם קראו לאחר הנתינה הוי מגורשת. ובים של שלמה הביא שבמרדכי כתב בשם הר"מ שאינה מגורשת. ויש שרצו ללמוד בתוס' שקריאה לאחר נתינת הגט מועילה רק בתוך כדי דיבור (פני יהושע, מהר"ם שי"ף) אבל לא משמע כן בתוס'.

ובזכר יצחק (סי' כ) כתב דלשיטת הרי"ף והרמב"ם אפשר להעמיד את הדין של נייר חלק שהיו בו עדי חתימה וכו"ל. ובזה ביאר דלשיטת הר"מ המובא במרדכי (הנ"ל) הא דלא מהני קריאה אח"כ היינו רק אם אין עדי חתימה, דאי בעינן לסמוך על עדי המסירה בעינן שיקראו לפני המסירה. אבל תוס' שכתבו דגם אם קראו אח"כ מהני ס"ל דכיון דראו את נתינת הגט אף שידעו שהוא גט רק ע"י הבעל מהני, דדי שראו את המסירה, ואם אח"כ קראו והתברר שראו גט מהני.

ובשו"ת מהר"י ברונא (סי' ריז) הביא מתוס' בסוגיין מהא דכתבו דבנתן גט לאשה ושובר לאיש דאע"פ שלא קראו הגט אם נישאת לא תצא מוכח דקריאת הגט אינה מדאורייתא, דהא שם לא קראו ואעפ"כ לא תצא. וע"כ דהגט כשר ואינו אלא דין דרבנן לקרוא לכתחילה. אלא שהוסיף דלפי התירוץ השני (האי נמי) שכן קראו לפני כן, הדין הוא שבלי קריאה תצא, וא"כ יתכן שהקריאה היא מדאורייתא.

אמנם בגידולי שמואל כתב דנראה מתוס' דהא דצריכי למיקרייה אינו אלא מדרבנן רק שנחלקו אם נישאת תצא או לא אבל מן התורה גם לר"א דעד מסירה כרתי כיון שאמר הבעל הרי זה גיטך נאמן שהוא גט. ואם קרייה גם לאחר הנתינה מגורשת (וציין לפני"ו והמהר"ם שי"ף הנ"ל).

ובחי' רבי נחום ביאר דמדאורי' העדים מצו למסמך על הבעל שזהו גט כשר, ונמצא דהעדים ידעי שפיר ע"פ הבעל שזהו הגט ואיכא מסירה מעלייתא אלא שחכמים תיקנו שהעדים יקראו את הגט וידעו בבירור שזהו הגט. ואח"כ הוסיף להוכיח שגם בגוונא שא"א לסמוך על הבעל אין הקריאה מעכבת. וע"כ דלעדי קיום די שראו את המעשה אפי' שבשעת מעשה לא היתה ראייה ודאית, כיון שאפשר לברר אח"כ מהני.